

210 років від дня народження

(1809-1852)

*«Я почитаюсь загадкою для
всех, никто не разгадает меня
совершенно».*

Н. Гоголь

*“Микола Гоголь –
таємничий,
непередбачуваний,
загадковий”*

Матеріал підготувала бібліотекар I категорії
Кравцова М. І.

Jastrzębiec.

**Василь Афанасійович
Гоголь-Яновський, батько
письменника**

**Родинний герб Гоголь-
Яновських**

**Марія Іванівна Гоголь-Яновська
(нар. *Косярівська*), мати письменника**

Народився Микола Васильович Гоголь 1 квітня 1809 року в с. Великі Сорочинці на Полтавщині.

Батько його був праправнуком полковника козацького війська часів Богдана Хмельницького Остапа Гоголя. Він помер рано, коли Миколі було 15 років, але його значення важко переоцінити. Василь Афанасійович любив влаштовувати театральні постановки, писав для них п'єси, всі як на підбір комедійного характеру і до того ж українською мовою. Вважають, що сценічна діяльність батька, який славився як чудовий оповідач, визначила пріоритети майбутнього письменника – у Гоголя рано виявився інтерес до театру.

Мати, Марія Іванівна, мала вплив на захоплення Миколи релігією і містицизмом.

Любов до мови, відчуття слова закладалися у юного Миколи Гоголя вже з дитячих літ. Він спостерігав за ярмарками, слухав розповіді старих людей, казки, анекдоти. Згодом захопився збиранням українських народних пісень, прислів'їв та приказок, готував матеріали до українсько-російського словника.

”Якби наш край не мав такої скарбниці пісень, я б ніколи не зрозумів історії його, тому що не збагнув би минулого...” — писав Микола Васильович про українську пісню.

Будинок лікаря М. Я. Трохимовського в Сорочинцях, де народився М. Гоголь

Мати і сестри письменника

Ніжин. Гімназія вищих наук

Навчаючись у Ніжинській гімназії вищих наук (1821-1828), вперше виступив на сцені гімназійного театру як актор і режисер-постановник. У Ніжині написав свої перші літературні твори.

В 19-річному віці Гоголь переїжджає до Петербурга, вступає на державну службу і зближується з колом В. Жуковського і О. Пушкіна.

Але тут він все частіше почав віддаватися спогадам про свою батьківщину, про природу України і її привільне життя, про щасливо проведене дитинство.

**Гоголь – гімназист.
Портрет роботи невідомого
художника 1820-ті рр.**

**Гоголь читає свій твір О. Пушкіну
і В. Жуковському**

У 1830 році з'являється повість «Басаврюк» (пізніше названа «Вечір проти Івана Купала. Малоросійська повість (з народної оповіді), розказана дячком Покровської церкви»).

В основу повісті покладено українські народні легенди, пов'язані з Івановим днем. У творі письменник поєднує чарівні та страшні казки про нечисту силу і шукання скарбу.

Цим твором М. Гоголь започаткував двотомний цикл повістей та оповідань «**Вечори на хуторі поблизу Диканьки**». В своїх творах Гоголь показує духовну обдарованість українського народу, красу і багатство його душі, жвавість розуму і силу характеру. Обидві книги викликали захоплення читачів, а критики одностайно визнали молодого письменника талановитим майстром слова, відзначивши його майстерність як гумориста та лірика в змалюванні природи й людських почуттів, його глибоку обізнаність з українською міфологією.

У фондi бібліотеки:

Гоголь Н. В. Вечера на хуторе близ Диканьки: Повести / Н. В. Гоголь. – Москва: ООО “Издательство АСТ”, 2002. – 301с.

Після написання «Вечорів на хуторі біля Диканьки» 22-річний Гоголь пообіцяв собі більше не писати містичних історій, так як це викликало у нього якесь відчуття тривоги й думки про швидку смерть. Однак, це йому так і не вдалося. Його друзі та знайомі зазначали, що Гоголь був вельми вразливим, і радили йому не гратися з цією містикой. Та й сам Гоголь хотів писати про історію та про реальні події, але на папері раз у раз виникали таємничі персонажі, мертві наречені й дивні події...

**Ф. Моллер. Портрет
М. Гоголя. 1840.**

У фондi бібліотеки:

Гоголь Н. В. Собрание сочинений: в 7т. / Н. В. Гоголь. – Москва: Худож. лит., 1966.

**Солоха і чорт. Ілюстрація до
повісті «Ночь перед
Рождеством».
А. М. Лаптев. 1959р.**

У 1835 р. вийшов збірник українських повістей Гоголя “Миргород”. До нього увійшов містичний і загадковий твір Гоголя – “Вій”.

В основі твору М. Гоголя – українські народні перекази. Загалом як один з наймістичніших письменників у більшості своїх творів він використовує сюжети з міфічними, потойбічними образами, які відбивають вірування українського народу, з його духовно багатою душею, в якій переплелися православна віра з марновірством, легендами й переказами.

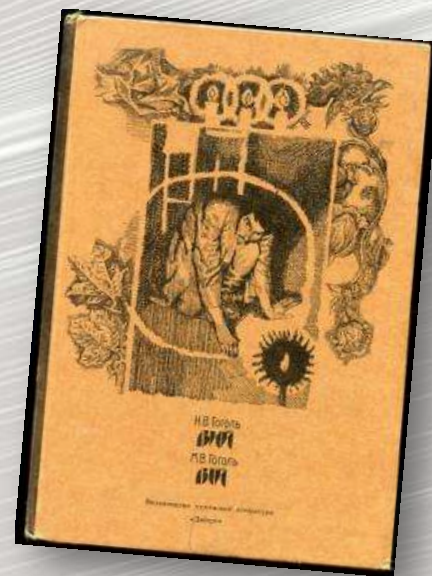
Гоголь хоч і писав містичні речі, але був людиною віруючою.

“Вій – є колосальне створення просто народної уяви... Уся ця повість є народний переказ. Не хотів нічого змінити й розповідаю майже по тій самій простоті, як чув” – писав Гоголь.

У фондї бібліотеки:

Гоголь Н. В. Вий: повесть / Н.В.Гоголь. – Киев: Дніпро, 1989. – 166 с.

З народження і до кінця життя Гоголь був безмірно захоплений культурою та історією України, що знайшло втілення у багатьох його творах.

Ніхто до і після Миколи Гоголя так широко, психологічно переконливо, яскраво і захоплююче не висвітлював українське життя російською мовою, знайомлячи з ним сотні мільйонів читачів по всьому світу, і змусив його полюбити: народ, мову, звичаї, традиції, українські вольності, самовідданість і безстрашність козаків.

Повість Миколи Васильовича Гоголя «Тарас Бульба» є частиною циклу повістей «Миргород». До написання цього твору письменник підійшов дуже відповідально, ретельно вивчивши безліч хронік того часу.

Протиставлення козацької героїки і занепаду української провідної верстви після поглинання України Російською імперією свідчить про те, як глибоко розумів Микола Гоголь національну трагедію України.

У фонді бібліотеки:

Гоголь Н. В. Тарас Бульба: повість /Н.В.Гоголь. – Москва: Детская литература, 1976. – 175 с.

Рік 1834. Гоголь дуже хоче залишити ненависний Петербург і переїхати до Києва.

На кафедрі загальної і української історії йому відмовили. Запропонували викладати історію Росії. Тут уже відмовився Гоголь.

“Киньте, насправді, кацапію і їдьте на гетьманищину. Я думаю те ж саме зробити і наступного року гайнуть звідси... Дурні ми, дійсно. Для чого і для кого ми жертвуємо всім? Ідемо! Скільки там ми назбираємо всякої всячини.”

Микола Гоголь, лист до Максимовича, 1833 рік

Портрет М. В. Гоголя.
А. Г. Венеціанов (1834).
Літографія.

У фонді бібліотеки:

Гоголь Н. В. Избранные произведения / Н. В. Гоголь. – Киев: Дніпро, 1985. – 397 с.

В різних ситуаціях, обставинах Гоголь був різним, непередбачуваним. *“...Я вважаюся таємницею для всіх, – писав Гоголь у листі до знайомого, – ніхто не розгадав мене достеменно. У вас вважають мене норовливим, якимось нестерпним педантом, який думає, що він розумніший за всіх, що він створений на інший лад від інших людей. Чи вірите, що я внутрішньо сам сміявся над собою разом з вами? Тут мене називають смиренником, ідеалом лагідності й терпіння. В одному місці я найтихіший, скромний, чемний, в іншому – похмурий, задумливий, неотесаний і т., ін., в третьому – говірливий і надокучливий до надмірності, для одних – розумний, для інших – дурник. Лише зі справжньої моєї ниви всі дізнаєтесь мій справжній характер”.*

А наш сучасник вбачає в Гоголеві неповторний синкретизм комічного й трагічного, реального й містичного.

У фонді бібліотеки:

Гоголь Н. В. Миргород. Портрет. Шинель / Н. В. Гоголь. – Харьков: Прапор, 1975. – 365 с.

Повісті "Ніс", "Шинель", "Нотатки божевільного" – яскраве свідчення того, що Микола Гоголь став передвісником не лише фантастичного жанру, а й екзистенційної прози, яка потім розвинеться завдяки Фрідріху Ніцше та Францу Кафці.

У фондi бібліотеки:

Гоголь Н.В. Шинель; Повести / Н. В. Гоголь. – Ленинград:
Худож. литература, 1976. – 320 с.

Гоголь читає “Ревізора”.

З другої половини 30-х років подальший розквіт таланту М. Гоголя пов’язаний з драматургією.

Восени 1835 року він береться за написання п’єси “Ревізор”.

Робота над твором просувалася так швидко, що 18 січня 1836 року він вже читає комедію на вечорі у В. Жуковського, в присутності О. Пушкіна, П. В’яземського та ін. літераторів.

“Читав Гоголь чудово..., вразив мене надзвичайною простотою і стриманістю..., наївною щирістю...” – згадував І. Тургенєв

Сам М. Гоголь так відгукувався про свою роботу: *“В “Ревізорі” я зважився зібрати в одну кучу все погане в Росії..., всі несправедли-вості, які робляться в тих місцях і в тих випадках, де більш за все вимагається від людини справедливості, і за одним разом посміятися над всім.”*

У фонді бібліотеки:

Гоголь Н. В. Драматические произведения / Н. В. Гоголь. – Киев: Мистецтво, 1984. – 333 с.

Гоголь Н. В. Повести. Ревизор / Н. В. Гоголь. – Москва: Худож. литература, 1984. – 352 с.

Невдовзі після прем'єри п'єси М. Гоголь виїжджає за кордон. Прибувши на курорт Карлсбад для лікування, письменник зареєструвався в книзі визначних пацієнтів: *“Пан М. Гоголь, українець, що живе в Москві, автор кількох російських комедій”*

В Італії він пише перший том роману-поєми «Мертві душі».

З появою "Ревізора" і "Мертвих душ" конфлікт Гоголя з російським суспільством ще більше визначився і загострився.

Єдине прижиттєве фото Миколи Гоголя (в центрі). 1845 рік. Рим. Автор - Сергій Левицький. Ательє "Perrot"

Перше видання

"Мертві душі" – неперевершений шедевр світової літератури. Його порівнюють не тільки з "Божественною комедією" Данте, а й "Одіссеєю" Гомера. На сьогоднішній день зберігся 1-й том (повністю), частково 2-й том (кілька разів автор спалював рукопис, причому після першого разу переписував заново). Третій том, який значився в планах письменника, судячи з усього, залишився лише як задумка.

У фонді бібліотеки:

Гоголь Н. В. Мертвые души: поэма / Н.В.Гоголь. – Москва: Худож. литература, 1979. – 398с.

Маловідомий
портрет М. Гоголя.
Худ. Антоній Дзона

В останні місяці свого життя М. Гоголь переживав важку душевну кризу. Він перестав писати, більшу частину часу проводив за молитвами і несамовито постив. 21 лютого 1852 року помер.

Існує кілька версій про загадкову смерть класика російської літератури. Одна з найпоширеніших – письменника поховали заживо.

Микола Васильович Гоголь – геніальний письменник, надзвичайно цікава людина, особистість з містичною долею. Його життя багато в чому залишається загадкою й донині.

Звідки бралось, з яких криниць, з яких джерел було чарівне гоголівське слово? Слово великого Гоголя не тільки не померло й ніколи не вмере, а дасть ще чудові паростки!

Остап Вишня

Могила М. Гоголя

“Гоголя треба побожно поважати як людину, обдаровану найглибшим розумом і найніжнішою любов’ю до людей! Гоголь – істинний відун серця людського!”

Т. Шевченко

Постать Миколи Гоголя й до нині огортає ореол таємничості. Спираючись на історичні відомості, залишені людьми, які були близько знайомі з Гоголем, можна з впевненістю казати, що Микола Васильович панічно боявся потойбічного світу та смерті. Однак, подібно до метелика, що летить на вогонь, письменник у своїх роботах знову і знову повертався до містичних тем, створюючи „Мертві душі”, „Вечори на хуторі поблизу Диканьки”, повісті „Ніс”, „Вій” та „Портрет”. Будучи глибоко релігійною людиною, Гоголь залишається і неперевершеним містиком. Чому? Можливо тому, що знав про потойбічний світ більше за інших? Перебуваючи в центрі уваги літературних кіл Росії, він жив загадковим життям та помер загадковою смертю.

**М. В. Гоголь.
Карт. М. Підгорного**

Гоголь містичний, Гоголь непередбачуваний, письменник світового рівня і водночас Гоголь самотній, Гоголь трагічний, Гоголь у вічному духовному пошуку.

Використано електронні ресурси:

1. Гоголь Микола Васильвич [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія: [сайт] – Текст і граф. дані – [Б.М.], 2019. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 27.03.2019)
2. Микола Гоголь прославив Україну, а Росію... [Електронний ресурс] // Герої України. – Електрон. дані. – Режим доступу: heroes.profi-forex.org/ua/gogol-nikolaj-vasilevich. – Назва з екрана. – Дата доступу: 26.03.2019.
3. Гоголь Микола. Біографія [Електронний ресурс] // Only Art. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://onlyart.org.ua/biographies.../gogol-mykola-biografiy>. – Назва з екрана. – Дата доступу: 26.03.2019.
4. Таємниці життя і смерті Гоголя [Електронний ресурс] // Проект “На скрижалях”. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://na-skryzhalyah.blogspot.com> . – Назва з екрана. – Дата доступу: 26.03.2019.
5. Цікаві факти про Миколу Гоголя [Електронний ресурс] // Довідник цікавих фактів та корисних знань. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakti-pro-mikolu-gogolya>. – Назва з екрана. – Дата доступу: 26.03.2019.